

ศาสนาวาท กัณฑ์ที่ ๖

ธรรมอันเป็นเหตุให้เกิดสุข

พระธรรมสิงหบุราจารย์

R18002

ธรรมอันเป็นเหตุให้เกิดสุข คือความสามัคคี แปลว่าความพร้อมเพรียงกัน
คุณข้อนี้สำคัญเพราะเป็นเครื่องจูงใจให้ขึ้นบาน เป็นทางให้เกิดผลคือความสุข สม
ดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า “**สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี**” **ความสามัคคีของ
หมู่คณะให้เกิดสุข**

สามัคคีนี้มี ๒ ประเภทคือ

กายสามัคคี พร้อมเพรียงกันด้วยกายอย่างหนึ่ง

จิตสามัคคี พร้อมเพรียงกันด้วยน้ำใจอย่างหนึ่ง

พร้อมกันทั้ง ๒ ประเภทจึงเป็นเหตุให้ได้ผลดีเต็มที่ ถ้าเป็นแค่สามัคคีด้วยกาย
ใจไม่สามัคคีด้วย เช่นคนงานที่อยู่ในอำนาจของนายงาน เมื่อเขาบังคับให้ช่วยยก
ของที่หนักให้ถึงที่ตามประสงค์ได้ เป็นแค่สามัคคีเพราะเขาบังคับผลของการทำนั้นก็
บกพร่อง ไม่ดีเท่ากับทำด้วยน้ำใจจริง ถึงอย่างนั้นก็ยิ่งดีกว่าคนที่ถือหลักเลี้ยงเอาตัว
รอด ถึงจะทำด้วยความไม่เต็มใจ ก็ยังไม่เป็นการฝ่าฝืนหรือดูดาเยให้เกิดบาดหมาง
กับหมู่คณะ การทำก็ยังมีผลอยู่บ้าง แต่ถ้าพร้อมทั้งจิตสามัคคีจะได้ผลทวีมากกว่า
นั้นหลายเท่า เพราะผู้ที่มีใจประกอบด้วยไมตรีอารีแก่กัน จะมีผู้บังคับหรือไม่มีก็ตาม
ย่อมรักพร้อมช่วยกันทำช่วยกันคิดให้กิจการสำเร็จโดยขึ้นตาขึ้นใจ สามัคคีลักษณะ
ดังกล่าวมานี้มีอยู่ในหมู่ใดสมาคมใด หมู่ไหนสมาคมนั้นย่อมดำเนินไปสู่ความเจริญ

ไม่มีความเสื่อมทราม ต้องตามพุทธภาสิตที่สมเด็จพระบรมศาสดาของเราตรัส
สรรเสริญไว้ ความว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมอันหนึ่งเมื่อเกิดขึ้นในโลกย่อม
เกิดขึ้นเพื่อความต้องการ เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขแห่ง
ชนเป็นอันมากทั้งเทวดาและมนุษย์ ธรรมอันหนึ่งนั้นคือความ
สามัคคีแห่งหมู่ เพราะเมื่อหมู่พร้อมเพรียงกันแล้ว ความขัดใจ
ความกระทบกระทั่ง ความร้าวราน ย่อมไม่มีแก่กัน คนที่ยังไม่
เลื่อมใสย่อมเลื่อมใสในหมู่คนนั้น ที่เลื่อมใสแล้วย่อมเลื่อมใส
ยิ่งขึ้น

สามัคคีเป็นคุณสำหรับหมู่คณะ คนเราจะอยู่ในโลกตามลำพังคนเดียวไม่ได้
นายกับลูกน้อง บิดากับบุตร สามีกับภรรยา ถ้าขาดความปองดองกันก็หาความสุข
มิได้ หมู่คณะกว้างออกไปเพียงใดสามัคคีก็ห่างออกไปเพียงนั้นเพราะคนเรามี
อัธยาศัยและความประพฤติต่าง ๆ กัน เพราะฉะนั้นต่างคนต่างต้องยึดธรรมเป็นหลัก
จึงจะทำให้ความเป็นหมู่คณะเจริญอยู่ได้

ธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจกันไว้ได้นั้นมี ๔ ประการเรียกว่า สังคหวัตถุ ได้แก่

๑. ความเชื่อแผ่แบ่งปันกัน
๒. กล่าวถ้อยคำที่มีน้ำใจต่อกัน
๓. ช่วยเหลือทำประโยชน์แก่กัน
๔. ประพฤติตนสม่ำเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน

๑. ความเชื่อแผ่แบ่งปันกัน เป็นคุณยึดเหนี่ยวน้ำใจกันไว้อย่างหนึ่ง คนใจเด็ดเหนียวแน่น เห็นแต่ประโยชน์ตนฝ่ายเดียว ทำกิจการอันใดก็เอาแต่ได้ ส่วนตัว ไม่เหลียวแลถึงผู้อื่น กิริยาของคนเช่นนี้ เป็นเหตุทำลายความสามัคคี เพราะเมื่อเขาเห็นอัครยาศัยใจคอเช่นนั้นก็ไม่ต้องคบหาสมาคมด้วยคนที่มีอัครยาศัย เอื้อเพื่อเจือจานแก่กันตามกำลังของตน ย่อมเป็นที่รักใคร่ของชนเป็นอันมาก เพราะเมื่อมีไมตรีจิตแก่เขา เขาก็มีไมตรีตอบ ต่างอาศัยความดีของกันและกัน ไมตรีก็สนิทสนมกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวสมดังพุทธภาษิตว่า **ททฺ มิตฺตานิ คนถติ** ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้ เพราะฉะนั้นความเชื่อแผ่แบ่งกัน จึงเป็นคุณยึดเหนี่ยวน้ำใจ รักษาสามัคคีไว้ได้ประการหนึ่ง

๒. วาจาที่พูด ก็เป็นคุณสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดความยินดีปริดา หรือความบาดหมางแก่กัน การพูดเสียดสีกระทบกระทั่งบริภาษให้บาดเจ็บ เป็นเหตุตัดทอนความสามัคคี เพราะวาจาหยาบไม่เป็นที่พอใจของใคร ๆ วาจาที่อ่อนหวานนุ่มนวลควรดื่มไว้ในใจ เป็นคุณทำให้เกิดความยินดีปริดาแก่ผู้ที่ได้สดับ แม้ถึงวาจานั้นจะไม่ถูกใจ แต่เป็นเครื่องเตือนใจให้ประพฤติดี วาจาเช่นนี้ก็ควรดื่มไว้ในใจ นับว่าเป็นสุภาสิตที่สรรเสริญของนักปราชญ์ ลักษณะของถ้อยคำที่เป็นสุภาสิตนั้น ท่านกล่าวไว้ ๔ อย่างคือ

๑. คำเป็นสุภาสิต
๒. คำเป็นธรรม
๓. คำเป็นที่รัก
๔. คำสัตย์

ถ้อยคำใดที่เว้นจากการส่อเสียดยุยงให้เขาแตกร้าวกันเป็นถ้อยคำชักจูงกันให้ตั้งอยู่ในความสามัคคี เมื่อมีการแก่งแย่งบาดหมางเกิดขึ้น การพูดไกล่เกลี่ยชี้เหตุชี้

ผลให้ตกลงกันโดยสามัคคี **ถ้อยคำเช่นนี้ชื่อว่าสุภาสิต เพราะเป็นคำไม่ทำตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน** เพราะฉะนั้นพึงละคำพูดส่อเสียดเสียด พุดถ้อยคำที่ชักนำกันให้ตั้งอยู่ในความสามัคคี แม้พระวังคีสเถระเจ้า ซึ่งเป็นสาวกของพระบรมศาสดา เมื่อจะประกาศให้ทราบเนื้อความนี้ได้กล่าวคาถาเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระบรมศาสดา ความว่า **บุคคลพึงกล่าววจาอันเป็นเหตุไม่ทำตนและบุคคลให้เดือดร้อน ไม่เบียดเบียนคือทำลายผู้อื่นด้วยวจาใด วจานั้นแลชื่อว่าสุภาสิต**

ถ้อยคำที่มีเหตุผลอันผู้ฟังอาจตริตรองเห็นตามได้ เป็นประโยชน์แก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ชื่อว่า **ถ้อยคำเป็นธรรม** ผู้ใดกล่าวถ้อยคำเพื่อเจรจาประโยชน์มิได้ ผู้นั้นชื่อว่ากล่าวถ้อยคำไม่เป็นธรรม วจาของบุคคลเช่นนั้นหาหลักฐานไม่ได้ ไม่เป็นถ้อยคำที่ควรยกขึ้นสู่บัญญัติของหมู่คณะซึ่งเป็นระเบียบอันดี คนเช่นนี้ชื่อว่าทำตน และหมู่คณะของตนให้เสื่อม หากความเจริญมิได้

ส่วนผู้ที่กล่าวถ้อยคำเป็นธรรมคือ มีเหตุผลควรเชื่อเป็นหลักฐาน เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ทำความเห็นของหมู่คณะให้เป็นไปถูกต้องตามคลองธรรม เมื่อรับฟังความเห็นของกันและกัน ยึดธรรมเป็นหลัก ความประพฤติก็เป็นไปทางเดียวกัน ความแก่งแย่งกันก็ไม่มี มีแต่ความสามัคคีพร้อมเพียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะฉะนั้นนักปราชญ์ท่านจึงสอนไว้ว่า **บุคคลควรพูดวจาที่ดีไม่ควรพูดวจาชั่วเลย เพราะพูดวจาที่ดียังประโยชน์ให้สำเร็จพูดวจาชั่วย่อมนเดือดร้อน**

ถ้อยคำที่ไม่หยาบทำให้ผู้ฟังรักใคร่นิยมนับถือ โดยเป็นวจาสุภาพนุ่มนวล ชื่อว่า **วจาเป็นที่รัก** วจาไพเราะเป็นเครื่องจับใจของผู้ฟังให้เกิดปิติโสมนัสนิยม

นับถือในผู้พูด จูงใจให้สามัคคีพร้อมเพรียงกันได้อย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นสมเด็จพระบรมศาสดาของเราทั้งหลายจึงสอนพระภิกษุไว้ความว่า **ภิกษุเข้าไปตั้ง**
วชิกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า
และลับหลัง คือมีเมตตาปราศรัยไต่ถามถึงทุกข์สุขของกันและ
กัน คุณข้อนี้จัดเป็นสารณียธรรม คือธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความนึกถึงกัน เพราะ
ถ้อยคำเช่นนั้นเป็นเครื่องจับใจ ให้รู้สึกอุปการคุณของกันและกัน แม้ถ้อยคำของผู้อื่น
จะหยาบไม่เป็นที่เสนาะหู ไม่ควรยึดถือถ้อยคำนั้นให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวรั้งถ้อยคำ
ของตัวพลอยเสียไปด้วย พุทธดีเป็นหลักไว้อาจชนะวาจาหยาบนั้นได้ เพราะฉะนั้น
ท่านจึงสอนไว้ว่า **บุคคลควรกล่าวแต่วาจาเป็นที่รัก ซึ่งทำผู้ฟังให้**
เพลินด้วยน้ำใจอันเบิกบาน ไม่ยึดถือถ้อยคำอันชั่ว คือคำหยาบ
อย่างปฏิกูลของผู้อื่น

คำพูดที่จริง ไม่เท็จ เรียกว่า **คำสัตย์** ข้อนี้เป็นคุณสำหรับบุคคล คำเท็จทำ
ผู้ฟังให้เข้าใจผิด กิจที่ทำด้วยความเข้าใจเช่นนั้นย่อมไม่มีประโยชน์ กลับให้โทษ
อย่างร้ายแรงแม้เป็นเรื่องเล็กน้อยก็ไม่ควรพูดให้คลาดเคลื่อน เพราะกิริยาเช่นนี้เป็น
ลักษณะของคนสับปลับ เคยตัวหนักเข้าเรื่องใหญ่ๆก็อาจประพฤติเช่นนั้นได้
ภาชนะปากกว้างวางไว้กลางแจ้งยังเต็มไปด้วยเม็ดฝนอันตกทีละ
หยดๆฉันใด ความแม้ประพฤติทีละน้อยๆ ก็ชั่วเต็มที่ได้ฉัน
นั้น คนสับปลับแม้บางครั้งอาจจะพูดจริงก็ไม่มีใครเชื่อถือ ไม่อาจนำความเจริญมาสู่
หมู่คณะของตนได้ คนที่มีถ้อยคำอุปถัมภ์ด้วยความสัตย์ความจริง มีถ้อยคำศักดิ์สิทธิ์
เป็นที่นิยมนับถือของประชุมชน อาจบำรุงคณะของตนให้เจริญไพศาล เพราะเป็นที่
เชื่อถือของหมู่คณะ ชักจูงให้กลมเกลียวกันได้ เพราะฉะนั้นคำสัตย์จึงเป็นคุณยึด
เหนี่ยวน้ำใจกันประการหนึ่ง

วาจา มีลักษณะ ๔ ประการดังพรรณนามา นับว่าเป็นสุภาषิต เป็นเครื่อง
ประพจน์ของบัณฑิต ต้องตามพุทธภาษิตที่ตรัสสอนไว้ความว่า

สัตบุรุษทั้งหลาย กล่าวสรรเสริญ คำสุภาษิตว่าเป็นคุณสูงสุด เป็นลักษณะ
แรก

ฟังกล่าวถ้อยคำเป็นธรรม ไม่ฟังกล่าวถ้อยคำเว้นจากธรรมนั้นเป็นลักษณะที่
๒

ฟังกล่าวถ้อยคำเป็นที่รัก ไม่ฟังกล่าวถ้อยคำน่าเกลียดน่าชังนั้นเป็นลักษณะที่
๓

ฟังกล่าวคำสัตย์ไม่พูดพล่อย ๆ นั้นเป็นลักษณะที่ ๔
ถ้อยคำที่ประกอบด้วยลักษณะนี้ ชื่อว่าพูดจา มีน้ำใจเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ
กันให้ตั้งอยู่ในความสามัคคี

๓. การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นคุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกัน
ประการหนึ่ง คนที่มีพวกพ้องมากสามารถทำกิจการใหญ่ ๆ ให้สำเร็จได้ ก็เพราะ
อาศัยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังความคิด ของพวกพ้องเข้าประกอบกัน ผลของ
ความช่วยเหลือกัน นอกจากทำกิจให้สำเร็จยังเป็นคุณปลูกความชื่นบานแก่หมู่คณะ
เมื่อทำการใดได้เห็นพวกพ้องช่วยเหลือโดยเต็มใจ ย่อมรู้สึกเบิกบานมีใจชื่นชม ก็
เพราะเขาเหล่านี้มีไมตรีสนิทสนมต่อกัน ฝ่ายใดมีกิจช่วยกันทำช่วยกันคิดให้กิจนั้น ๆ
สำเร็จลุล่วงไปโดยความช่วยเหลือกันนำมาผลซึ่งผลคือปิติและโสมนัสแก่กัน ต้อง
ตามพุทธภาษิตว่า **อตฺถมฺหิ ชาตมฺหิ สุขา สหายา สหาย** (คนร่วม
กิจการร่วมสุขร่วมทุกข์กัน) **นำความสุขมาให้ในเมื่อกิจเป็นประโยชน์
เกิดขึ้น**

สุภาชิตข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า คนที่เป็นสหายกันจะเห็นน้ำใจกันก็เมื่อเวลาที่มีกิจเกิดขึ้น เมื่อได้รับความช่วยเหลือก็แลเห็นผลอันเกิดแก่ความที่มีสหาย ความดูดายเพิกเฉยในเวลาที่เราเดียวกันมีกิจเกิดขึ้น หรือฝ่ายหนึ่งต้องทุกข์ภัยได้รับความลำบากทำเพิกเฉยไม่นำพา หรือกลับซ้ำเติมส่งเสริมโทษภัย เป็นเหตุทำลายความสามัคคี คนเช่นนี้ไม่นับว่าเป็นสหาย เมื่อหมู่คณะเห็นน้ำใจก็ชักเบื้อ ไม่อยากคบหาสมาคมเพราะฉะนั้น **ความช่วยเหลือกัน จึงเป็นคุณสำคัญในการยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน**

๔. ความประพฤตินตสม่าเสมอ เป็นคุณยึดเหนี่ยวน้ำใจกันประการหนึ่ง ข้อนี้มีต่างอาการที่จะพึงประพฤตินตสม่าเสมอตามขั้นที่เป็นญาติ ที่เป็นมิตรกันประพฤตินตสม่าเสมอตามขั้นที่เป็นมิตร ที่นับเนื่องเป็นหมู่เดียวกันประพฤตินตสม่าเสมอตามขั้นที่เป็นพวกเดียวกัน ที่เป็นผู้ใหญ่ประพฤตินตสม่าเสมอตามขั้นที่เป็นผู้ใหญ่ ที่เป็นผู้ย่อยประพฤตินตสม่าเสมอตามขั้นเป็นผู้ย่อย ไม่คิดเอาวัดเอาเปรียบ ต่างรักษาประโยชน์ของกัน รู้จักผ่อนผันประพฤตินตสม่าเสมอแก่ประชุมชนที่ตนเนื่องอยู่ด้วย มีจิตคงที่ไม่แปรผัน สงเคราะห์กันตามขั้นที่สนิทและห่าง แม้จะมีโอกาสสมบัติหรืออำนาจหรือคุณวุฒิตวิทาความรู้อย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ก็ไม่ดูหมิ่นผู้อื่นว่าเลวทรามกว่าตนเกินไป ทำความเห็นและความประพฤตินตสม่าเสมอกัน ธรรมดานุคคลจะเป็นที่รักใคร่เคารพนับถือของประชุมชน ต้องอาศัยความประพฤตินตสม่าเสมออย่างหนึ่ง เมื่อได้ทำกิจธุระของกันและกันด้วยกายหรือวาจาที่ดี ด้วยเมตตาจิตคิดจะช่วยจริงๆ ก็ดี ต่อหน้าฉันใดลับหลังก็ฉันนั้น ผู้ที่เห็นความดีเช่นนั้น ก็รู้สึกยินดีนิยมนับถือ และกิจการที่จะทำร่วมกันก็ไม่ทำให้ล้าถ่วงตลอดกาลเวลา ประพฤติเพียงธรรมตามหน้าที่ไม่ให้เสียระเบียบของหมู่คณะข้อนี้สมเด็จพระบรมศาสดาของเราทั้งหลาย ก็ตรัสสอนเป็นพุทธโอวาทไว้ ทั้งฝ่ายคฤหัสถ์และบรรพชิต ความว่า **เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และ**

พร้อมเพรียงกันช่วยกันทำกิจที่ต้องทำ เจริญฝ่ายเดียวหาความเสื่อมมิได้

อย่างนี้พึงหวังความ

ความประพฤติเพียงธรรมตามระเบียบอย่างนี้ ก็นับว่าประพฤติตนสม่ำเสมอ ความประพฤติเสมอด้านเสมอปลายนอกในเสมอกันแล้ว แม้จะไม่แสดงกิริยากายและ วาจาแต่น้ำใจหวังสุขประโยชน์ต่อกันแล้ว กิริยากายวาจาก็เป็นที่ต้องตาต้องหูของกัน และกัน ผู้ที่ได้รับไมตรีจิตเช่นนั้นภายหลังก็แสดงไมตรีจิตตอบ ซ่อนเป็นธรรมดา

ปฐโก ลภเต ปุช
วณโท ปฏิวณทน

ผู้บูชาย่อมได้บูชา

ผู้ไหว้ย่อมได้ไหว้ตอบ

อนึ่ง ไม่ควรถือความเห็นของตนฝ่ายเดียว ต้องคอยผ่อนผันสั้นยาว เอาใจซึ่ง กันและกันเป็นประมาณด้วย ถ้ามีเหตุอันจะนำความเห็นให้แตกต่างกันเกิดขึ้น ต้อง ซึ่เหตุผลทำให้ตกลงกันโดยนุ่มนวลไม่หักหาญ เมื่อมีเหตุซึ่งเป็นทางแห่งความเคลือบ แคลงเกิดขึ้น ควรพุดจาและไต่ถามกันตรง ๆ เพื่อมิให้เข้าใจผิด คิดกินแหนงแก่กัน และกันเพราะธรรมดาคนจะวิวาทแตกร้างกันก็เพราะอาศัยต่างคนต่างเห็นว่าไม่หวัง ประโยชน์ต่อกันบ้าง ถ้าต่างคนต่างประพฤติเสมอ ๆ กัน ทำความเห็นให้ตรงกัน ก็ จะไม่วิวาทแตกร้างกัน เพราะฉะนั้นความประพฤติตนสม่ำเสมอ จึงเป็นคุณหนุน เหนี่ยวน้ำใจกันประการหนึ่ง

ธรรม ๔ ประการ คือ ความเผื่อแผ่แบ่งปันกัน กล่าว ถ้อยคำที่มีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือทำประโยชน์แก่กัน ประพฤติ ตนสม่ำเสมอ มีลักษณะดังพรรณนามา เป็นหลักแห่งความประพฤติที่จะหนุน เหนี่ยวน้ำใจของหมู่คณะ ให้ร่วมสามัคคีพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียว แต่ความ

สามัคคีเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ยากที่จะรักษาให้คงอยู่เสมอได้ เพราะน้ำใจมักจะวิปริตผันแปรไม่คงที่ ต้องอาศัย **ขันติ** คือความหนักเอาเบาผู้เป็นหลักด้วย เมื่อสิ่งไม่พอใจมากกระทบกระทั่งต้องอดกลั้นไว้โดยอุบายที่ชอบ ไม่เห็นแก่ความได้เปรียบและเสียเปรียบ ประพฤติกิจการตามหน้าที่ หวังความเจริญแก่หมู่คณะเป็นที่ตั้ง การถือเปรียบเกียจจน ความผลุนผลันหุนเบาใจเร็วเป็นเหตุให้เกิดความบาดหมาง ซึ่งเป็นการแตกสามัคคี เมื่อมีขันติประจำอยู่แล้วจะได้บั้นรอนสิ่งจะมาตัดทอนสามัคคีนั้นๆ ต้องตามสุภาสิตความว่า **ผู้มีขันติความอดทน ย่อมบั้นรอนมูลรากที่ตั้งแห่งความข้อครหาและการทะเลาะได้**

สามัคคีธรรมเป็นคุณสำคัญสำหรับหมู่คณะ เพราะเมื่อพร้อมเพรียงกันทั้งกายทั้งใจ อาจทำกิจตามหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงถึงที่สุด เพราะฉะนั้นท่าน **สาธุชนทั้งหลายควรยึดธรรมเครื่องบำรุงสามัคคี กล่าวคือไม่ทำตนให้เป็นคนใจจืด ไม่พูดคำหยาบ ไม่ดูตายเพิกเฉยในกิจการของหมู่คณะ ไม่ประพฤตินตนเป็นคนโลเล ไม่เทียงธรรมต่อหน้าที่ พึงบำรุงอัธยาศัยให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน กล่าวถ้อยคำนุ่มนวลมีน้ำใจ ตั้งใจทำกิจที่เป็นประโยชน์แก่หมู่คณะ ประพฤติตนสม่ำเสมอควรแก่ฐานะของตน จะได้รับผลแห่งธรรมคือความสามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยกันทำกิจให้สำเร็จตามหน้าที่ของตน**